

PRAVNI OKVIR

Međunarodne i europske konvencije

Hrvatska je ratificirala razne konvencije osuđujući sakaćenje ženskih spolnih organa (FGM), uključujući Opću deklaraciju o ljudskim pravima (UDHR), Konvenciju o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW), Konvenciju protiv mučenja i drugog okrutnog, neljudskog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja (CAT), Konvenciju o pravima djeteta (CRC) i Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (ECHR). Hrvatska još nije ratificirala Povelju o temeljnim pravima Europske unije (2010/C 83/02).

Kazneni zakon

U Hrvatskoj se slučajevi sakaćenja ženskih spolnih organa mogu procesuirati prema Kaznenom zakonu, odnosno prema kaznenom djelu tjelesne ozljede i proizvoljnog postupanja. U nekim se slučajevima može primjenjivati i načelo ekstrateritorijalne jurisdikcije, tako da je sakaćenje ženskih spolnih organa kažnjivo i kad se počini izvan zemlje. Novi hrvatski Zakon o kaznenom postupku, koji stupa na snagu 2013. godine, u članku 116. određuje posebno kazneno djelo koje se odnosi na sakaćenje ženskih spolnih organa: „Tko ženskoj osobi potpuno ili djelomično ukloni ili trajno promijeni vanjski spolni organ, kaznit će se.” Ako je riječ o djetetu ili članu obitelji, kazna je veća.

Obiteljski zakon

U Hrvatskoj se za zaštitu dječjih prava primjenjuje Obiteljski zakon. Njegova načela, posebno članak 114. koji se odnosi na „grubo kršenje dječjih prava”, mogu se primijeniti na slučajeve (u postupku) sakaćenja ženskih spolnih organa.

Zakon o azilu

Mjere iz članka 2., 74. i 91. Zakona o azilu, koje se odnose na ranjive skupine, mogu se primjenjivati na slučajeve sakaćenja ženskih spolnih organa.

Zakon o tajnosti podataka

U Hrvatskoj se opći zakon, koji se odnosi na poslovnu tajnu i odavanje, može primjenjivati na prijavljene slučajeve obavljenog ili planiranog sakaćenja ženskih spolnih organa. Opće načelo tajnosti podataka propisan je u članku 89., 132. i 300. Kaznenog zakona. Posebno su navedeni zdravstveni radnici. Međutim, kazneno će se goniti stručnjaci koji ne prijave informacije dobivene u kontekstu svojih profesionalnih djelatnosti, a koje se odnose na ozbiljne prekršaje za koje zakon propisuje kazne dugotrajnog zatvora. Nadalje, učitelji i drugo obrazovno osoblje kazneno će se goniti ako ne prijave prekršaj koji se počini prema djetetu ili maloljetnoj osobi.

O istraživanju

Kako bi se pridonijelo identifikaciji i ispunila praznina u učestalosti prikupljanja podataka te podupro razvoj strategija za borbu protiv sakaćenja ženskih spolnih organa (FGM), Europski institut za ravnopravnost spolova naručio je „Istraživanje za mapiranje trenutnog stanja i trendova sakaćenja ženskih spolnih organa u 27 država članica EU-a i Hrvatskoj”. Istraživanje je pokrenuto na zahtjev Viviane Reding, potpredsjednice Europske komisije. Istraživanje je proveo Međunarodni centar za reproduktivno zdravlje (ICRH) Sveučilišta u Gentu i Yellow Window Management Consultants (odjel E.A.D.C.-a).

Sekundarno istraživanje u 27 država članica EU-a i Hrvatskoj te dubinsko istraživanje u devet država članica EU-a donosi prvi zbir informacija i podataka, pravni i politički okvir, sudionike, alate i metode koji se odnose na sakaćenje ženskih spolnih organa u EU-u. Analizirani su različiti nacionalni pristupi u borbi protiv sakaćenja ženskih spolnih organa u EU-u i uspoređeni su kako bi se identificirale prakse s potencijalom za prevenciju, zaštitu, progon, pružanje usluga, partnerstvo i učestalost.

Podaci navedeni u ovoj publikaciji prikupljeni su putem sekundarnih istraživanja provedenih između prosinca 2011. i travnja 2012. godine. Više informacija i referenci o istraživanju dostupno je na: www.eige.europa.eu

POKAZATELJ DRŽAVA	Istraživanja učestalosti sakaćenja ženskih spolnih organa	Azil odobren na temelju sakaćenja ženskih spolnih organa	Posebne odredbe kaznenog zakona koje se odnose na sakaćenje ženskih spolnih organa	Nacionalni akcijski plan koji obuhvaća sakaćenje ženskih spolnih organa	Intervencije zaštite djece koje se odnose na sakaćenje ženskih spolnih organa	Bolnička/medicinska dokumentacija o sakaćenju ženskih spolnih organa
BELGIJA	✓	✓	✓	✓		✓
BUGARSKA						
ČEŠKA						
DANSKA			✓	✓	✓	
NJEMAČKA	✓	✓		✓	✓	
ESTONIJA						
IRSKA	✓	✓	✓	✓		✓
GRČKA				✓		
ŠPANJOLSKA			✓	✓	✓	
FRANCUSKA	✓	✓		✓	✓	✓
ITALIJA	✓	✓	✓	✓		
CIPAR						
LATVIJA		✓				
LITVA		✓				
LUKSEMBURG						
MAĐARSKA	✓	✓				
MALTA						
NIZOZEMSKA	✓	✓		✓	✓	✓
AUSTRIJA		✓	✓	✓		
POLJSKA						
PORTUGAL				✓		
RUMUNJSKA		✓				
SLOVENIJA						
SLOVAČKA		✓				
FINSKA				✓	✓	
ŠVEDSKA		✓	✓	✓	✓	✓
UJEDINJENO KRALJEVSTVO	✓	✓	✓	✓		
HRVATSKA			✓	✓		

Što je sakaćenje ženskih spolnih organa?

- Sakaćenje ženskih spolnih organa (FGM), također poznato kao žensko obrezivanje, oblik je rodno utemeljenoga nasilja. Iako obuhvaća dio religijskih običaja, oblik je to nasilja prema ženama i djevojkama, što predstavlja kršenje njihovih temeljnih prava. Europski parlament poziva države članice da poduzmu odlučnu akciju u borbi protiv te nezakonite prakse.
- Sakaćenje ženskih spolnih organa ima negativan utjecaj na zdravlje žena u kratkoročnom, srednjoročnom i dugoročnom razdoblju i čak može dovesti do smrti. Proviđi se zbog kulturnih i društvenih razloga. Za opravdavanje prakse upotrebljavaju se vjerski argumenti, no nema vjerskog naloga da se to čini.
- Prema Unicefu sakaćenje ženskih spolnih organa prakticira se u više od 20 afričkih država smještenih između Senegala na zapadu i Somalije na istoku.
- Iako je teško procijeniti ukupne brojke, tisućama žena i djevojaka koje borave u Europskoj uniji osakaćeni su spolni organi ili su izložene riziku da budu podvrgnute sakaćenju ženskih spolnih organa.
- Institucije EU-a i države članice obvezne su boriti se protiv sakaćenja ženskih spolnih organa, kao što je navedeno u Strategiji za ravnopravnost između žena i muškaraca (2010.–2015.) Europske komisije. Program Daphne III odigrao je glavnu ulogu u stavljanju pitanja sakaćenja ženskih spolnih organa na dnevni red u nekoliko država EU-a i u pružanju financijske potpore u implementaciji transnacionalnih projekata u tom području.
- Rezolucija Europskog parlamenta od 12. lipnja 2012. godine o ukidanju sakaćenja ženskih spolnih organa jasno određuje da je „svaki oblik sakaćenja ženskih spolnih organa štetna tradicionalna praksa koja se ne može smatrati dijelom religije i čin nasilja nad ženama i djevojkama koji predstavlja kršenje njihovih temeljnih prava”. Europski parlament poziva države članice da poduzmu odlučnu akciju u borbi protiv te nezakonite prakse.

Politički okvir

Političke aktivnosti u borbi protiv sakaćenja ženskih spolnih organa u Hrvatskoj započele su 2006. godine. U dva politička dokumenta uključeno je pitanje sakaćenja ženskih spolnih organa: „Nacionalna politika za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.–2010.” i „Nacionalna politika za ravnopravnost spolova 2011.–2015.”. Obje nacionalne politike bave ovom temom u poglavljima koja se odnose na suzbijanje nasilja nad ženama. Oba dokumenta pripremio je Vladin Ured za ravnopravnost spolova, a prihvatio Hrvatski sabor. Glavni akteri odgovorni za implementaciju mjera predloženih u politikama jesu Ured za ravnopravnost spolova, Ured za nacionalne manjine i Ministarstvo zdravlja i socijalne skrbi, u suradnji s organizacijama civilnog društva. Iako obje politike naglašavaju potrebu istraživanja svih oblika nasilja, uključujući sakaćenje ženskih spolnih organa, nikakvi koraci nisu poduzeti (do veljače 2012. godine).

UČESTALOST SAKAĆENJA ŽENSKIH SPOLNIH ORGANA U DRŽAVI

Ne postoji reprezentativna studija učestalosti sakaćenja ženskih spolnih organa u Hrvatskoj. Radna skupina za razvoj Akcijskog plana o nasilju nad ženama 2007.–2010. zaključila je da sakaćenje ženskih spolnih organa nije problem u Republici Hrvatskoj i da među traži

teljima azila nisu identificirane žene nad kojima je provedeno sakaćenje ženskih spolnih organa.

Potreba za podacima učestalosti naglašena je u Nacionalnoj politici za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.–2010. i posljednjoj Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova 2011.–2015.

Činjenice

- Političko djelovanje za borbu protiv sakaćenja ženskih spolnih organa u Hrvatskoj započelo je 2006. godine.
- Poseban kazneni zakon koji se odnosi na sakaćenje ženskih spolnih organa prihvaćen je i stupit će na snagu 2013. godine.
- Potreba za podacima o učestalosti naglašena je u dvama političkim dokumentima o ravnopravnosti spolova, najnovije izdanje iz 2011. godine. U Hrvatskoj još nisu pokrenute reprezentativne studije učestalosti.

Podaci

- Nisu dokumentirani slučajevi zahtjeva za azilom na temelju sakaćenja ženskih spolnih organa.

Što je rodno utemeljeno nasilje?

- Rodno utemeljeno nasilje kršenje je ljudskih prava i oblik diskriminacije. Definirano je kao nasilje usmjereno prema osobama na temelju njihova spola. Rodno utemeljeno nasilje reflektira i pojačava neravnopravnost između muškaraca i žena i rezultira fizičkim, psihičkim i seksualnim ozljedama. Uz ostalo, ono obuhvaća: nasilje u obitelji, silovanje, seksualno uznemirivanje, seksualno nasilje tijekom sukoba, sakaćenje ženskih spolnih organa, prisilne brakove, prisilnu prostituciju, prisilnu sterilizaciju, čedomorstvo ženske djece i prenatalni odabir spola.
- U Europskom paktu za ravnopravnost spolova (2011.–2020.) Vijeće Europske unije iznova potvrđuje svoju predanost da ispuni ambicije EU-a koje se odnose na ravnopravnost spolova, kao što je navedeno u Sporazumu. Posebice naglašava potrebu borbe protiv svih oblika nasilja nad ženama kako bi se ženama i djevojkama osiguralo potpuno uživanje ljudskih prava i, kao posljedica, povećala ravnopravnost spolova s ciljem osiguravanja uključivog rasta i razvoja tržišta rada u Europi.
- Rezolucija Europskog parlamenta o uklanjanju nasilja nad ženama od 26. studenog 2009. godine poziva države članice da poboljšaju, među ostalim, svoje nacionalne zakone i politike za borbu protiv svih oblika nasilja nad ženama, posebno putem razvoja sveobuhvatnih nacionalnih akcijskih planova za borbu protiv nasilja nad ženama.
- Strategija Europske komisije za ravnopravnost između žena i muškaraca 2010.–2015. naglašava važnost borbe protiv nasilja nad ženama. Stockholmski program iz 2009. godine naglašava potrebu za posebnom potporom i zakonskom zaštitom žrtava nasilja nad ženama. Usto Ženska povelja iz 2010. godine predviđa implementaciju sveobuhvatnog i učinkovitog političkog okvira za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja, kao i jačanje mjera da se iskorijeni sakaćenje ženskih spolnih organa i drugi oblici nasilja.

O Europskom institutu za ravnopravnost spolova (EIGE)

Europski institut za ravnopravnost spolova centar je znanja EU-a o ravnopravnosti spolova.

EIGE podupire donositelje politika i sve relevantne institucije u njihovim naporima da ostvare ravnopravnost između žena i muškaraca za sve Europljane i ostale, pružanjem posebne ekspertize i usporednih i pouzdanih informacija o ravnopravnosti spolova u Europi.

Više informacija na: www.eige.europa.eu

www.eige.europa.eu

ISBN 978-92-9218-097-3
doi 10.2839/99715

ISBN 978-92-9218-097-3

Ured za publikacije

MH-31-12-927-HR-C